

VESITALOUS

4/2004

VESIHUOLTO

Jokiuomien
hydrauliikka

Umpikassi-
tekniikka

Pitkä marssi

Esittelyssä kirja:
Anssi Orrenmaa:
Kyrönjoen tulvasota.
Länsi-Suomen
ympäristökeskus,
2004, 120 sivua, 25 €.

Kyrönjoen tulvasuojelutyö kesti puoli vuosisataa ja on maamme pisin yhtäjaksoinen rakennushanke. Töiden kestäessä yhteiskunta ja sen arvostukset muuttuivat. Kyrönjoella ei taisteltu pelkästään tulvaa vastaan. Siellä ottivat mittaa toisistaan niin viirastot kuin erilaiset arvostuksetkin.

Otin käteeni Anssi Orrenmaan kirjoittaman kirjan ”Kyrönjoen tulvasota” heinäkuun rankkasateen ropistessa kesämökkimme kattoon Vihdissä. Samalla televisiosta tuli kuvaa Pohjanmaan tulvatilanteesta. Vesi katkoi siellä teitä ja nousi ihmisten olohuoneisiin.

Mieleen palautui television ajankohdaislähetys Kyrönjoelta parinkymmenen vuoden takaa. Elokuun Kyrönjoen rannalla seisova ympäristöaatteen innoittama nuorukainen katsoi tuimasti kameran linssiin ja ihmetteli, miksi tulvatöitä tehdään, vaikka joki ei ole tulvinut enää moneen vuoteen.

Omat kokemukseni Kyrönjoen keksittämisestä ovat vähäiset. Toki kävin sekä Otaniemen että Oulun teekkareiden kanssa muutamaan kertaan töihin tutustumassa ja olin mukana ennustamassa kevään 1980 tulvan kehittymistä. Malkakoskeen rakennetun padon toimivuus testattiin TKK:n vesirakennuksen laboratoriossa. Silloinen vesi- ja ympäristöhallituksen pääjohtaja kävi pienoismallia katsomassa. Kun toivotin hänet laboratorioon tervetulleeksi, hän tervehti minua lausumalla: ”Tämä on sitten viimeinen vesirakennustyö, mitä Suomessa tullaan koskaan tekemään”.

Anssi Orrenmaan kirja alkaa kevääs-

tä 1953, jolloin tulva peitti Kyrönjoella 35 000 hehtaaria ja vei mennessään myl-
läri Kaarlo Andersinin. Etelä-Pohjan-
maalla herättiin. Lähetystö lähetettiin
Helsinkiin vaatimaan valtiota ryhty-
mään toimenpiteisiin. Maataloushalli-
tus ryhtyi selvittämään asiaa.

Kyrönjoen tulvantorjuntaa ei mietit-
ty ensimmäistä kertaa. Aiempina vuosi-
satoina aktiivisia olivat olleet papit,
joista Chydenius hukkui jokeen, mutta
Koski-Jaakko, Jakob Stenius nuorempi,
jatkoj toimintaansa Lieksassa. Tie- ja ve-
sirakennushallitus ja sen edeltäjät oli-
vat sittemmin peranneet jokea ja saa-
neet aikaan osittaista helpotusta. Myös
jokiuoman pengertämistä ja pumppu-
jen käyttöä oli suunniteltu.

Simo Muotiala hahmotteli, kuinka
tulvaongelmat ratkaistaan. Penkereet,
pääväylän perkaus, oikaisukanava ja
latvavesien säännöstely olivat keinoja,
joilla Muotiala halusi käydä tulvaa vas-
taan. Maataloushallitus perusti Lapualla
jokitoimiston, johon lähetettiin juuri tut-
kintonsa suorittanut Seppo J. Saari. Si-
vumennen sanoen hänen avouomia kä-
sittelevä diplomityönsä on eräs merkit-
tävimpiä, mitä TKK:lle on tehty.

Orrenmaa on valinnut kirjansa ni-
meksi Kyrönjoen tulvasota. Ihmisen so-

■ **Pertti Vakkilainen**

professori
Teknillinen korkeakoulu
E-mail: pertti.vakkilainen@tkk.fi

ta tulvaa vastaan ei olekaan ainoa sota, mitä kirjassa kuvataan. 1960-luvulla syttyi merkillinen virastosota, jossa maataloushallitus ja tie- ja vesirakennushallitus ottivat mittaa toisistaan. TVH:n oma jokitoimisto perustettiin Poliittiset toimijat hämmensivät soppaa omalta osaltaan. Heidän roolistaan Orrenmaa olisi saanut kertoa enemmänkin.

Kun tulvasuojelusta koituvat maataloushyödyt eivät riittäneet kattamaan kustannuksia, mukaan otettiin voimatalous ja suunnitellut hankkeet saatiin kannattaviksi. Valtioneuvostosta viestitettiin, että altaat ja voimalat tulee tehdä. Ne olivat tulvasuojelun rahoittamisen ehtona. Voimayhtiön kanssa päästiin sopimukseen. Valtio otti vastataksien altaista, voimayhtiön tuli rakentaa voimalat.

Virastosota ratkesi vesihallituksen perustamiseen vuonna 1970. Kyrönjoen rakentajat kävivät nyt yhteisvoimin so-

taan tulvaa vastaan. Mutta toisenlainen vastavoima oli jo syntymässä. Ympäristöaatteen syvällisesti sisäistäneet alkoivat kyseenalaistaa vesirakentamisen oikeutusta ja ottivat erityisesti vesivoiman hampaisiinsa. Luonnonsuojelujärjestöt radikalisoituivat. Seinäjoella osoitettiin mieltä jokirakentamista vastaan. Helsingissä isojen poikien leikeissä poliittisena pontimena lieene ollut ympäristöministeriön perustaminen.

Kyrönjokiseura järjestäytyi ja otti alueella keskeisen roolin rakentamisen vastustamisessa. Valtakunnallinen media tuli halukkaasti mukaan ihmettelemään, mitä järjetöntä vesihallitus Pohjanmaalla oikein puuhailee. Selväksi tuli, että asioiden eteenpäinvienti on helpompaa sillä, jonka puolelle tiedotusvälineet asettuvat. Valtakunnallisessa kiertoartikkelissa ihmeteltiin, mitä rakennusinsinööri voi ylipäätään ymmärtää vedestä. Vesi-insinöörinä olo al-

koi tuntua hankalalta.

Kyrönjoella asenteet jyrkkenivät ja keskustelu eri osapuolten välillä kävi vaikeaksi. Pohjalaiset tunteet kuumeenivat, tappouhkauksia heiteltiin. Kompromissin aikaansaaminen näytti hankalalta. Eduskunta tuli nyt apuun ja ratkaisi asian säätämällä Kyrönjoen suojelulain. Kyrönjoen "vaalipiirin" kansanedustajien selvä enemmistö oli lain takana, vaikka suurin osa alueen ihmisistä sitä vastusti.

Suojelulain säätämisen jälkeen rauha palasi Kyrönjoelle. Tosin voimayhtiö katsoi valtion pettäneen lupauksensa ja haki oikeuksiaan aina Korkeinta oikeutta myöten, mutta hävisi siellä jutunsa, tosin niukasti. Alajuoksulle rakennettava pato nostatti vielä tunteita, mutta Malkakoskelle taitavasti suunniteltu ratkaisu tynnytti mielet. Suomen pitkäaikaisin yhtäjaksoinen rakennustyö oli mahdollista viedä loppuun.

Vesistötyöt muuttivat monella tapaa maakuntaa. Valtio osoitti Kyrönjoen töihin yli 130 miljoonaa euroa. Sen turvin on voitu tarjota ihmisille työtä ja toimeentuloa, se on ollut alueen talouskehityksen merkittävä edistäjä.

Anssi Orrenmaan kirja on mainio esitys Kyrönjoen tulvasuojelutöistä. Samalla se on kuvaus suomalaisesta yhteiskunnasta, sen arvostuksista ja niiden muuttumisesta. Kirja pitää sisällään myös kertomuksia vallasta, vallan ottamisesta ja eri yhteisöjen välisistä ristiriidoista. Orrenmaalle Kyrönjoella toimineet ihmiset eivät olleet sankareita eivätkä konnia, eivät hyviä eivätkä pahoja. He olivat ihmisiä, jotka tekivät ututterasti työtään ja uskoivat asiaansa. Monia heistä on kirjaan haastateltu. Asenteet näyttävät pääosin säilyneen.

Työ on siis tehty, mutta ovatko tulvat Kyrönjoella historiaa? Eivät suinkaan, sillä nykyinen järjestelmä on mitoitettu torjumaan keskimäärin kerran 20 vuodessa sattuvaa tulvaa. "Tulvan suoelijat" voivat olla rauhallisella mielin, sillä vesi tulee vielä monesti nousemaan Kyrönjoen pelloille. Maan kohoaminen huolehti lopulta siitä, että 10 000 vuoden kuluttua kevättulva ei enää Kyrönjoella laske. Sitä paljon aiemmin Kyrönjoen altaat, padot ja pengerrykset on julistettu suojelukohteiksi.

MAA- JA VESITEKNIIKAN TUKI RY.

on aatteellinen yhdistys, joka tukee ensisijaisesti vesitekniikan ja siihen liittyvää ympäristötekniikan sekä maaperän suojelun tutkimus- ja opetustoimintaa.

Julistamme haettavaksi

APURAHOJA vuodelle 2005

Apuraha-anomus on tehtävä lomakkeelle, joka on saatavilla kotisivuillamme <http://www.mvtt.fi> tai toimistostamme (09) 694 0622. Hakuohjeet sekä tietoja viimeaikaisista yhdistyksen varoilla tuetuista hankkeista löytyvät kotisivuiltamme.

Anomus liitteineen, jota ei palauteta, pyydetään lähettämään toimistoomme 30.9.2004 mennessä osoitteella Annankatu 29 A 18, 00100 Helsinki. Tämän lisäksi toivomme, että anomus lähetetään sähköpostitse osoitteeseen tuki@mvtt.fi.

Myönnetyistä apurahoista ilmoitetaan hakijoille kirjeitse marraskuun loppuun mennessä.

Maa- ja vesitekniikan tuki ry.
Hallitus